

Муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учрежденисе Буа шәһәренең «Кояшкai» балалар бакчасы Татарстан Республикасы Буа муниципаль районы»

«Кояшкai» балалар бакчасынын педагогик утырышында каралды «Кояшкai» балалар бакчасы мөдире Беркетмә №1 28 август 2020 ел

«Расльйм»

 Әбүзәрова Ә.З.

Театр түгәрәге «Театр дөнъясында» авторлык программасы

Төзүчеләр:
Шакирова Гөлнара Рөстәм кызы
Салихова Энже Рәшит кызы
«Кояшкai» балалар бакчасы тәрбиячеләре

2020 ел

Министерство образования и науки Республики Татарстан
НОУ ДПО «Центр социально-гуманитарного образования»

Рецензия на авторскую работу

«Театр дөнъясында»

Шакирова Гульнара Рустямовна, Салихова Эндже Рашитовна

(фамилия, имя, отчество)

1. **Объем работы:** количество страниц - 28 ; Приложения: 3; Таблица - 3.

2. **Цель и задача авторской работы:** выявить и теоретически обосновать, экспериментально проверить педагогические условия, формы и методы повышения эффективности дополнительного образования. Эта цель реализуется на основе введения в процесс ДО авторского проекта «*Театр дөнъясында*», имеющих социальную, культурологическую, профориентационную, оздоровительную, досуговую направленность, и внедрения современных методик обучения родному языку и воспитания детей дошкольного возраста, а также диагностики уровня усвоения знаний обучающимися, их умений и навыков. Сегодня в период перехода от индустриальной к информационной культуре, отличающейся такими чертами, как интегрированный характер, гибкость, подвижность мышления, диалогичность, толерантность и теснейшая коммуникация на всех уровнях, перед образованием стоит **задача** – подготовить ребенка соответствующего этой новой культуре. Во введении к Концепции государственного стандарта образования сказано: «Развитие личности – смысл и цель современного образования...». Таким образом, дошкольные образовательные учреждения (ДОУ) должны воспитывать готовность человека к «инновационному поведению». Потому, что на смену послушанию, повторению, подражанию приходят новые требования: умение видеть проблемы, спокойно принимать их и своевременно самостоятельно решать.

Цель проекта – развитие родной (татарской) речи и способностей детей средствами театрального искусства.

Сегодня **главной целью** воспитания становится личность, развитие её самостоятельности и инициативы, творческих возможностей, формирование нравственных качеств, развитие родной (татарской) речи.

Авторская работа по развитию родной речи дошкольников разработана на основе Федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования, программы «От рождения до школы» Н.Е. Вераксы, Т.С. Комаровой, М.А. Васильевой и на основании Постановления кабинета Министров Республики Татарстан от 30.12.2010 г. № 1174 «Об утверждении Стратегии развития образования в Республики Татарстан «Килэчэк».

3. Актуальность, практическая значимость авторской работы

Проблему развития речи детей дошкольного возраста можно считать одной из **самых актуальных** на данный момент, поскольку именно речь является неременной предпосылкой формирования умственных качеств личности, её самостоятельности и инициативности. Речь - одна из важнейших линий развития ребенка. Благодаря родному языку малыш входит в наш мир, получает широкие возможности общения с другими людьми. Речь помогает понять друг друга, формирует взгляды и убеждения, а также играет огромную роль в познании окружающего мира. Период дошкольного детства считается фундаментом для дальнейшего развития всех сторон родной речи. Художественно-эстетическое воспитание занимает одно из ведущих мест в воспитательном процессе дошкольного образовательного учреждения и является его приоритетным направлением. Важное значение для эстетического развития личности ребенка имеет разнообразная художественная деятельность. Одной из задач эстетического воспитания является формирование у детей эстетических интересов, потребностей, вкуса, а также творческих способностей. Богатейшее поле для развития, которых представляет **театрализованная деятельность.**

Театрализованная деятельность направлена на развитие интересов и способностей ребенка; способствует общему развитию; проявлению любознательности, стремления к познанию нового; развитию ассоциативного

мышления, настойчивости, целеустремленности; проявлению общего интеллекта, эмоций; формирует у ребенка решительность, трудолюбие, систематичность в работе; развивает умение комбинировать образы, изобретать, импровизировать; способствует раскрепощению и повышению самооценки.

Актуальность выбранной темы заключается в том, что знание методики обучения выразительного чтения на театральных кружках необходимо каждому педагогу, так как выразительное чтение приобщает ребенка к духовному опыту человечества, развивает его ум, облагораживает чувства. Интонационную выразительность ребенок усваивает почти инстинктивно. По наблюдениям психологов, ребенок уже в раннем возрасте, еще не понимая смысла обращенной к нему речи, оценивает общий характер ее интонации (оценивает чувство как положительное или отрицательное) и соответственно реагирует на нее.

К искусству театра дети предрасположены по своей природе. С помощью языка театра происходит преобразование ребенка, у него появляются возможность перевоплощения, радость открытия новых образов. Свои впечатления и выдумку ребенок может воплотить в живые образы и действия, реализуя свой творческий потенциал. Детям доставляет большое эстетическое наслаждение играть в пьесах, декламировать стихотворения. Не зная индивидуальных способностей своих воспитанников, воспитатель не может рассчитывать на успех. Педагогическая подготовка и повседневный труд воспитателя ориентированы на разные формы работы с группой, но не следует забывать о личностных особенностях и проблемах дошкольников. Воспитатель при тщательной подготовке спектакля имеет возможность в ненавязчивой обстановке целенаправленно работать над лексикой, грамматикой, произношением и интонацией, т.е. довести до автоматизма необходимые для учебного процесса навыки.

Важным является и то, считает автор, что совместная работа над спектаклем развивает у участников умение слушать партнера, создает условия для взаимопонимания и взаимовыручки, укрепляет ответственность

более 50 чел.). Основные теоретические положения и результаты исследования внедрены в практику работы Буинского района РТ. Шакирова Гульнара Рустямовна и Салихова Эндже Рашитовна являлись слушателями курсов повышения квалификации и профессиональной переподготовки. Результаты исследования (за последние три года) обсуждались на курсах профессиональной переподготовки и получила высокую оценку, одобрения слушателей и преподавателей.

4. Соответствие содержания работы заданию.

Содержание авторской работы соответствует заданию.

5. Основные достоинства и недостатки работы.

Достоинством данной работы является её новизна. Впервые представлена организация работы по повышению эффективности авторского проекта «*Театр доньясында*».

В ходе исследовательской деятельности авторы проявляли грамотность, самостоятельность, ответственность, добросовестность; изучены и проанализированы литературы, опыт работы педагогов и психологов, обобщены материалы и сделаны самостоятельные выводы.

6. Оценка деятельности автора в период выполнения работы (степень добросовестности, работоспособности, ответственности, аккуратности и т.п.)

В период работы они добросовестно, ответственно, аккуратно выполняли задания.

7. Целесообразность и возможность внедрения результатов исследований.

Целесообразно внедрить результаты исследования в практику работы ДООУ. Опубликовать материалы исследования в печати.

8. Результаты авторской работы:

Общее заключение и предлагаемая оценка авторской работы представляет собой законченное научное исследование и заслуживает высокой оценки.

Научный руководитель: Кашапова М.Ф., начальник отдела повышения квалификации и профессиональной переподготовки кадров в области дошкольного и начального образования, кандидат педагогических наук. *Кашапова*

Дата « 15 » сентября 2020 г.

Подпись Кашаповой М.Ф. заверяю.

Зам. директора

Некрасов А.Ю.

Эчтәлек

Аңлатма язуы	3 бит
Программаның актуальлеге	4-6 бит
Программаның тематик планы	7-10 бит
Балалар белән эшләүнең төп юнәлешләре	11-12 бит
Программаны тәмин итү	13 бит
Әдәбият исемлеге	14 бит
Кушымта 1	15 бит
Кушымта 2	16 бит
Кушымта 3	16-27 бит

Аңлатма язуы

Безнең дөнъяда, мәгълүмат һәм стрессларга бай, күңел әкият – моғжиза, ваемсыз балачак хисләрен сорый.

Һәр баланың күңелендә ирекле театральләштерелгән уен теләге бар, анда ул таныш әдәби сюжетлар ясый. Нәкъ менә бу аның фикерләвен активлаштыра, Хәтер һәм образлы кабул итү күнекмәләрен ныгыта, хыял һәм фантазияне үстерә, сүзне камилләштерә. Кешеләргә, барыннан да элек балаларга, әйләнә-тирә дөнъяны аңлап кабул итәргә ярдәм итүче һәм аралашу чарасы булып торган туган телнең ролен бәяләп бетергесез. С. Я.Рубинштейн: «Сүз никадәр тирәнрәк булган саен, анда сөйләүче, аның йөзе, ул үзе күбрәк чыгыш ясый», - дип язган.

Сүзнең үз ягын үстерү өчен һәр бала үз хис-тойгыларын, теләкләрен һәм карашларын күрсәтә алган, гадәти сөйләшүдә генә түгел, халык алдында да шартлар тудыру зарур.

Ачыктан-ачык сөйләмгә гадәтне кешедә кечкенәдән аудитория алдында чыгыш ясауга жәлеп итү юлы белән генә тәрбияләргә була. Бу эштә театральләштерелгән уеннар зур ярдәм күрсәтә ала. Алар һәрвакыт балаларны сөендерәләр, аларның мэхәббәтләреннән файдаланалар.

Театральләштерелгән эшчәнлек балага мөмкинлек бирә:

- яңа материал-ны үзләштерү ;
- дәрәслек, сүзлек белән эш итә белү;
- танып белү активлыгын үстерү уку эшчәнлеген оештыра белү;
- әкият ярдәмендә бала дөнъяны акыл белән генә түгел, йөрәк белән дә таний; -ул яхшы белә генә түгел, ә игелеккә һәм явызлыкка үз карашын белдерә;

Бу кыюлык, үз-үзенә ышанычсызлыкны, оялчанлыкны жиңәргә ярдәм итә.

Югарыда әйтелгәннәр «Театр дөнъясында»театральләштерелгән түгәрәк программасын төзүгә якын килүне билгеләде.

Программаның актуальлеге

Театр сэнгате рухи-эхлакый йогынты ясауның алыштыргысыз мөмкинлеклэренэ ия. Актер-башкаручы позициясендэ калган бала дөнъяны сэнгаты-ижади яктан аңлауның барлык этапларын да уза ала, димэк, кешенең ни өчен сөйләве һәм ни өчен эшләве, кешеләр моны ничек аңлавы, тамашачыга нәрсә күрсәтә алуың һәм син тормышта мөһим һәм кыйммәтле нәрсә дип санауыңны күрсәтә алуың турында уйланырга тиеш.

Программаның яңалыгы шунда ки, укыту-тәрбия процессы төрле эш юнәлешләре аша башкарыла: тамашачылар мәдәнияте нигезләрен тәрбияләү,

башкару эшчәнлеген күнекмәләрен үстерү, театр турында белемнәр туплау, алар бер-берсе белән аралашалар, бер-берсенә өстәләр, бу берләшмәдә тәрбияләнүчеләрдә эхлакый сыйфатлар формалаштыруга ярдәм итә. Балалар бакчасының гаилә белән үзара хезмәттәшлегенә аерым игътибар бирелде. Шуңа күрә театральләштерелгән эшчәнлектә балаларның социаль-шәхси һәм сэнгаты-эстетик үсеше бурычлары педагог һәм ата-аналар өчен ике юнәлеш буенча тәкъдим ителгән.

Тәрбияче өчен

Программаның максаты: балаларның театр сэнгате чаралары белән ижади сәләтләрен үстерү.

Бурычлар:

- театр түгәрәгендә укучы балаларның ижади активлыгын үстерү, шулай ук балаларның төрле ижат төрләрен этаплап үзләштерү өчен шартлар тудыру;;

- балаларны төрле төрдәге курчак театрларында манипуляция алымнарына өйрәтү;

- балаларда тәрбияләү һәм образны гамәлгә ашыру, шулай ук аларның башкару осталыкларын камилләштерү ;

- балаларны театрларның төрле төрләре белән таныштыру: театр эшчәнлегендә театрның төрле төрләрен киң куллану;

- балаларны театр мэдэниятенэ жэлөп итү, аларның театр тэжрибэсен баету.

- балаларны кирэкле атрибутлар һәм булачак спектакльгә декорацияләр булдыруга юнөлтү ;

-яңа материалны үзлөштөрү ,дәрөслөк, сүзлөк белән эш итә белү, танып белү активлыгын үстөрү уку эшчәнлеген оештыра белү.;

- ижади мөстәкыйльлекне, образны тапшыруда эстетик зөвыкны, хисаплылыкны үстөрү;

- сэнгатель сэнгатель чараларын (интонацион рөвөштө буялган сүз, сэнгатель хәрәкөтлөре, спектакльнең образлы сафына туры килә торган музыкаль озата бару, яктырту, декорацияләр, костюмнар) кулланырга өйрөтөргө;);

- театрга мөхәббәт тәрбиялөү;

- ижат итү һәм хөзмөттөшлек процессында гармонияле үсөш алган шөхөс тәрбиялөү.

Ата-аналар өчен

Максат: баланың театральләштерелгән эшчәнлеккә кызыксынуын арттыру өчен шартлар тудыру.

Бурычлар:

- спектакль алдыннан бала белән уйнарга тиешле рольнең үзенчәлекләре турында фикер алышу, ә спектакльдән соң алган нәтижә. Бәйрәм итү казанышлар һәм билгеләр юлларын алга таба камилләштерү.

- өй шартларында ошаган рольне башкарырга, яраткан әкиятләрен, шигырьләрен уйнарга ярдәм итү.

- экренләп балаларда театр сәнгатен аңлау, «тере артист» һәм «тере тамашачы» арасында аралашуга нигезләнгән үзенчәлекле «театр кабул итү».

- мөмкин булган саен театрларга бару яки театр куелышларының видеоязмаларын карау, балалар спектакльләрендә катнашу өчен тырышырга кирәк.

-яңа материалны үзләштерү, дәрәслек, сүзлек белән эш итә белү, танып белү активлыгын үстерү, уку эшчәнлеген оештыра белү.

Практикада бу бурычлар 4 - 6 яшьлек балалар укый торган «Театр дөнъясында» театрлаштырылган түгәрәгә дәрәсләре аша тормышка ашырыла. Әлегә программа 1 елга исәпләнгән.

Программа принципларда төзелгән: системалаштыру (гадидән катлаулы), импровизационлык нигезләре кешелеклелек һәр баланың шәхси сәләтләрен исәпкә алу тәртибе.

Программа бүлекләр буенча дәрәсара элементләренә гамәлгә ашыруны исәпкә алып төзелгән:

1. «Музыкаль тәрбия» - балалар музыкада эмоциональ халәтне ишетергә һәм аны хәрәкәтләр, ишарәләр, мимика белән тапшырырга өйрәнәләр, музыканың төрле характерлы эчтәлеген билгелиләр, геройның характерын, образын тулырак бәяләргә һәм аңларга мөмкинлек бирә.

2. «Рәсем эшчәнлегә» - анда балалар әкиятнең эчтәлегә буенча якыннары, картиналарның репродукцияләре белән танышалар.

3. «Сөйләм үсеше» - балаларда төгәл, ачык дикция үсә, тиз әйләнешләрдән, чистарткычлардан, шешәләрдән файдаланып, артикуляция аппаратын үстерү өстендә эш алып барыла.

4. «Нәфис әдәбият белән танышу» - анда балалар спектакльнең булачак куелышы нигезенә салыначак әдәби әсәрләр белән танышалар.

5. «Әйләнә - тирәдәгеләр белән танышу» - анда балалар ижтимагый тормыш күренешләре, якын-тирә мохит предметлары, табигать күренешләре белән танышалар, бу исә театр уеннары һәм күнегүләргә кергән материал булып хезмәт итәчәк.

6. «Хореография» - анда балалар бию хәрәкәтләре аша нинди дә булса герой образын, характерын, кәефен тапшырырга өйрәнә.

Программа бүлекләре (ижади эшчәнлек төрләре):

- курчак йөртү нигезләре;
- курчак театры нигезләре;
- актерлык осталыгы нигезләре.

Драматизациянең төп принциплары:

- үзара мөстәкыйль театр эшчәнлегә;
- театр мәдәнияте нигезләре;
- бәйрәмнәр, спектакльләр үткәрү

Программаны төзегәндә театр эшчәнлегә буенча эшләүче башка программалар авторларының: Л.Г.Миланович, А.В.Щеткин, А. Е. Антипина, Н. Ф. Сорокина, Э. Г. Чурилова тәҗрибәсе исәпкә алынды.

Программа Федераль дәүләт белем бирү стандартына (ФГОС) туры килә, чөнки эшчәнлек эчтәлегенә мәгариф өлкәләрен интеграцияләү кертелгән.

Эшнең төп формасы - режим моментларында (ОДРМ) белем бирү эшчәнлегә, атнага бер тапкыр (20-25 мин) һәм буш вакытта төркемнәр белән.

Программаның тематик планы

№	Ижади эшчәнлек төрлөрө	Тема	Теория (мин)	Гамәли эшчәнлек (мин)
Сентябрь				
1	Театр мәдәнияте нигезләре	«Театр нәрсә ул?»	20	5
2	Театр мәдәнияте нигезләре	«Театр һөнәрләре»	15	10
3	Мәдәният һәм сөйләм техникасы	«Минем яктылык көзгесе, әйт...»	5	20
4	Ритмопластика	Без кайда идек – без әйтмибез, ә нәрсә күрдөк – күрсәтербез»	5	20
	Барлығы		45 мин	55 мин
Октябрь				
1	Театр мәдәнияте нигезләре	Сценка «Ел фасыллары»	15	15
2	Курчаклар ясау нигезләре	Марионеткалар театры белән танышу	10	15
3	Курчаклар ясау нигезләре	Марионетка театрында уйныйбыз	5	20
4	Мәдәният һәм сөйләм техникасы	Хис-тойгыларны тап «Хайваннар ишегалдында»	10	15
	Барлығы		40 мин	60 мин
Ноябрь				
1	Мәдәният һәм сөйләм техникасы артикуляцион гимнастика	«Уен дәресе»	-	25
2	Ритмопластика	«Бозылган телефон»	-	25
3	Спектакль өстендә эш	«Бияләй» әкиятен уку, рольләргә тикшерү һәм бүлү	5	20
4	Спектакль өстендә эшләү	Спектакльгә декорацияләр һәм костюмнар ясау (ата-аналарны жәлеп итү)	-	25
	Барлығы		5 мин	95 мин
Декабрь				
1	Спектакль өстендә эшләү	Әкият эпизодлары өстендә эш	-	25

2	Спектакль өстендә эшләү	Әкият эпизодлары өстендә эш	-	25
3	Спектакль өстендә эшләү	Әкият эпизодлары өстендә эш	-	25
4	Спектакль	«Бияләй»	-	25
	Барлығы		-	100 мин
Гыйнвар				
1	Мәдәният һәм сөйләм театры	Ике актер (этиюдлар) «Кар бабай»	-	25
2	Курчак йөртү нигезләре	Курчак театры белән танышу	10	15
3	Курчак йөртү нигезләре	Күлгә театрына атрибутлар әзерләү	-	25
	Барлығы		10 мин	65 мин
Февраль				
1	Мәдәният һәм техник сөйләм	«Бабай дәшми»	-	25
2	Курчаклар ясау нигезләре	«Бияләй һәм бишбармак театры белән танышу» (би-ба-бо)	5	20
3	Курчаклар ясау нигезләре	«Бияләй һәм бишбармак дигән темага театр (би-ба-бо) уйныйбыз»	-	25
4	Ритмопластика	Уен-пантомима «Урманда кем яши?»	-	25
	Барлығы		5 мин	95 мин
Март				
1	Курчаклар ясау нигезләре	Рольләре бүлү һәм «Теремкәй» әкиятен репетицияләү (битлек театры)	-	25
2	Театраль уен	Театраль уен әниләр өчен «Теремкәй» әкиятен күрсәтү	-	25
3	Ритмопластика	«Музыкаль табышмаклар»	-	25
4	Мәдәният һәм техника сөйләм буенча эш	Тизәйткеч	5	20

5	Театр уены	Әкият күрсәтү «Куянкай өе»		25
	Барлығы		5 мин	115 мин
Апрель				
1	Театр мәдәниятенң нигезләре	“ Мин театр турында нәрсә беләм” «Театр әлифбасы» стендын (ата-аналар катнашында) рәсмиләштерергә)	5	20
2	Спектакль өстендә эш	«Игелекле бал кортлары» әсәрен уку, рольәрне тикшерү һәм бүлү	-	25
3	Спектакль өстендә эшләү	Әкият эпизодлары өстендә эш	-	25
4	Спектакль өстендә эшләү	Спектакльгә афиша ясарга (ата-аналарны жәлеп итәргә)	-	25
	Барлығы		5 мин	95 мин
Май				
1	Спектакль өстендә эшләү	Әкият эпизодлары өстендә эш	-	25
2	Театр уены	«Исәнме, жәй»	5	20
3	Ритмопластика	Уен-пантомима " Африкада кем яши?»	-	25
4	Йомгаклау спектакле	«Игелекле бал кортлары»	-	25
	Барлығы		5 мин	95 мин
	Барлығы бер ел эчендә шөгылләр саны		32 шөгыл	

Балалар белән эшләнең төп юнәлешләре

Театр уены. Театр уены-тарихи килеп чыккан ижтимагый күренеш, мөстәкыйль эшчәнлек төре үз кешесенә хас.

Бурычлар. Балаларны киңлектә ориентлашырга, майданчыкта урнашырга, партнер белән диалог төзөргә, аерым төркем мускулларны иркәнәйтәргә һәм йомшартырга, спектакльдәге геройларның сүзләрен истә калдырырга, күрү, күзәтү, образлы фикерләү, фантазия, караш, сәхнә сәнгатенә карата кызыксыну, сүзләргә төгәл итеп әйтүдә күнегү, дикция эшләү, әхлакый - әхлакый сыйфатлар тәрбияләргә;

Ритмопластика. Ритмопластика үз эченә комплекслы ритм, музыкаль, пластик уеннар һәм күнегүләргә ала.

Бурычлар. Командага яки музыкаль сигналга ирекле рәвештә җавап бирә белү, бер үк вакытта яки эзлекле рәвештә эш итәргә эзер булу; хәрәкәтләргә координацияләүне үстерү; бирелгән позаларны истә калдырырга һәм кире тапшырырга өйрәтү; теләсә нинди хәлгә чын күңелдән ышану сәләтен үстерү; тере пластик хәрәкәтләр ярдәмендә хайваннар образларын тудырырга өйрәнү.

Мәдәният һәм сөйләм техникасы. Әлеге эш бүлгегә сөйләм аппаратының сулышын һәм ирегән үстерүгә юнәлдерелгән уеннар һәм күнегүләргә берләштерә.

Бурычлар. Сөйләм сулышын һәм дәрәҗә артикуляцияне, төрле интонацияне, сөйләм логикасын, образлы сөйләмне, ижади фантазияне үстерү; кечкенә хикәяләр һәм әкиятләр иҗат итәргә, гади рифмаларны иҗат итәргә; тиз әйтемнәр һәм шигырьләр язарга; сүз ахырында төгәл һәм килешеп эшләргә; төп хисләрне чагылдыра торган интонацияләрдән файдаланырга; сүз запасын тулыландырырга.

Театр мәдәнияте нигезләре. Бу бүлек балаларны театр сәнгатенә гади төшенчәләргә, һөнәри терминологиясә (театр сәнгате үзенчәлекләре, театр сәнгате төрләре, актерлык осталыгы нигезләре, тамашачы мәдәнияте) белән таныштыруга юнәлдерелгән.

Бурыч. Балаларны театр терминологиясе, театраль сэнгатынең төп төрләрә белән таныштыру; театрда үз-үзеңне тоту культурасын тәрбияләү.

Спектакль өстендә эшләү. Спектакль өстендә эшләү автор пьесасына нигезләнә һәм пьеса, әкият белән танышуны, шулай ук спектакль өстендә эшләүне үз эченә ала.

Бурычлар. Этюдларны әкият, мәсәлләр буенча ижат итәргә; гәүдәләнгән предметлар белән эш итү күнекмәләрен үстерергә, аерым фразаларда һәм тәкъдимнәрдә төп сүзләр табарга һәм аларны тавыш белән бүлеп бирергә; төрле эмоциональ халәтләрне чагылдыручы интонацияләрдән файдалана белүне үстерергә (моңсу, шатлыклы, йөрәкле, серле, һ.б.); сүзлек запасын, сөйләм образын тулыландырырга.

Курчак йөреше игезләре.

Өлеге бүлек курчак театрына карата тотрыклы кызыксыну, төрле системаларның курчаклары белән идарә итү теләген формалаштыра.

Бурычлар: Балаларны курчак театры алымнарына өйрәтү: өстәл театры, ат уенчыклары, трость курчаклары, наполь курчаклары, курчаклар – марионеткалар, верховые, "тере кул" курчаклар».

Балаларның күз алдында тотылган күнекмәләре һәм осталыклары

- Алар үзара килешеп эшли беләләр
- Мускулларның аерым төркемнәреннән киеренкелекне төшерә беләләр
- Балалар бирелгән позларны истә калдыралар
- Һәр баланың тышкы кыяфәтен хәтердә калдыралар һәм сурәтлиләр
- 5-8 артикуляцион күнегүләрне яхшы беләләр
- Тизләнешле әйтемнәр ясый беләләр
- Алар төрле интонацияләр белән тиз арада сөйләшә беләләр
- Гади диалог төзи беләләр
- Алар бирелгән сүзләр белән тәкъдимнәр төзи беләләр

Программаны тээмин итү

Системалаштырылган эдэби материал (шигырьлэр, экиятлэр, мөкальлэр, айтемнэр, автор эсэрлэре);

-фонотека (балалар эдэбияты эсэрлэре, музыка – халык, классик, заманча);

-төрлө театр биналары, Театр һөнэрлэре фотолары;

- мультимедиа жиһазлары;

-бармак уеннары картотекасы, бармак гимнастикасы, артикуляцион гимнастика;

-акцияне үстерү буенча тиз йөрешле сөйлөшүлэр;

-драматизация, музыкаль һәм пластик уеннар;

-театр этюдлары;

-театр спектакльлэрен булдыру өстендә эшлэу өчен кирәкле костюмнар, декорациялэр;

- костюм элементлары булдыру өчен образлар;

-бармак курчаклары;

-сәхнә гримы;

- видеокамералар төшерү һәм чыгышларны анализлау өчен;

-театрда үз-үзеңне тоту кагыйдэлэре , электрон презентациялэр:

«Театр сэнгате төрлэре», «Дөнья театрлары»;

- Экиятлэр, пьесалар сценариясе.

Театрлаштырылган дәреслэрнең эчтәлеге эшчәнлек үз эченә ала:

-курчак спектакльлэрен карау һәм алар буенча әңгәмэлэр;

-драматизация уеннары;

- балаларның социаль-эмоциональ үсеше өчен күнегүлэр;

- сөйләм интонация чагылышын үстерү өчен биремнэр;

- уеннар-әйләнеше («үзең белән эшлэргә өйрән»), образлы күнегүлэр.

Балалар пластикасын үстерү буенча күнегүлэр:

-ритмик минутлар (Логоритмика)

-бармак уенында тренинг үстерү өчен куллар моторикасы, кирәкле өчен ирекле курчак;

- күнегүләр үстерү искиткеч химия, элементлары һәм сэнгатъ пантомима;

-театр этюдлары;

-аерым күнегүләр вакытында драматизацияләр;

-эзерлек (репетицияләр) һәм төрле әкиятләр һәм инсценировкалар уйналу;

-әкият тексты белән генә түгел, аны драматизацияләү чаралары – ишэрэ, мимика, хэрэкэт, костюмнар, декорацияләр, манзара һ. б. белән дә танышу. Махсус бүлмэләр, костюмнар һәм декорацияләр, магнитофон, отгыручы, балалар музыка кораллары, дәреслэргэ төрле атрибутлар, курчак театры (күрсэтмэ материал) һәм ширма.

Диагностика, курчак спектакльлэрен кую, әкиятлэрне драматизацияләү, бэйрэмнэр, конкурслар, концертлар үткэрү

Әдәбият исеMLEге

1. Государственная программа Республики Татарстан «Сохранение, изучение и развитие государственных языков Республики Татарстан и других языков в Республике Татарстан на 2014-2020 годы» утверждена постановлением Кабинета Министров Республики Татарстан от 25.10.2013г. №794 «Об утверждении государственной программы «Сохранение, изучение и развитие государственных языков Республики Татарстан и других языков в Республике Татарстан на 2014-2020 годы»

2. Закон «Об образовании в Российской Федерации от 29.12.2012 г. № 273 – ФЗ.- М.: ТЦ Сфера, 2014. -192с. (Правовая библиотека образования).»

3. Кашапова М.Ф. Уйныйк эле, балалар.-Казан:РИЦ“Школа”.2011.-216 б.

4. Кашапова М.Ф. Телләр белгән ил ачар: Балалар бакчаларында гарәп авазларын дәрәс әйтергә өйрәтү буенча методик кулланма.-Казан:Татарстан Республикасы “Хәтер” нәшрияты. 2011. -159 б.

5. Күрсәт эле, үскәнем/ Төз.-авт. З.Г. Ибраһимова, Г.Р. Гыйләжетдинова, Ф.Ж. Жәләлетдинова. –Казан: Мәгариф, 2010.

6. От рождения до школы. Примерная общеобразовательная программа дошкольного образования /Под ред. Н.Е. Вераксы, Т.С. Комаровой, М.А. Васильевой. -3-е изд., М.: Мозаика-Синтез, 2014.-368с.

7. Туган телдә сөйләшәбез: методик кулланма өчен аудиокушымта: 2-3 яшь/ (авт.-төз. Ф.В.Хәзрәтова, З.Г.Шәрәфетдинова, И.Ж. Хәбибулина). – Казан: “Аксу” компаниясе, 2013.

8. Туган телдә сөйләшәбез: методик кулланма өчен аудиокушымта: 4-5 яшь / (авт.-төз. Ф.В.Хәзрәтова, З.Г.Шәрәфетдинова, И.Ж. Хәбибулина). – Казан: “Аксу” компаниясе, 2013.

9.Туган телдә сөйләшәбез: 5-7 яшьлек балаларны туган телдә сөйләшергә өйрәтү буенча методик ярдәмлек/ төз.: Зарипова З.М., Вәжиева Л.Н., Зөфәрова Р.С. –Казан: “Фолиант”, 2012.

10.Туган телдә сөйләшәбез: 5-7 яшьлек балаларны туган телдә сөйләшергә өйрәтү буенча методик ярдәмлек өчен күрсәтмә һәм таратма рәсемнәр/ төз.: Зарипова З.М., Вәжиева Л.Н., Зөфәрова Р.С. –Казан: “Фолиант”, 2012.

11.Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибулина И.Ж. Туган телдә сөйләшәбез. Балалар бакчасында татар телендә тәрбия һәм белем бирү (уртанчылар төркеме): тәрбиячеләр өчен методик кулланма / Ф.В.Хәзрәтова, З.Г. Шәрәфетдинова, И.Ж. Хәбибулина. – Казан: Инновацион технологияләр үзәге., 2013.- 256.

12. Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибулина И.Ж. Туган телдә сөйләшәбез. Балалар бакчасында татар телендә тәрбия һәм белем бирү (уртанчылар төркеме): күрсәтмә һәм таратма рәсемнәр. – Казан: Инновацион технологияләр үзәге, 2013.

13.Шаехова Р.К. Сөенеч- Радость познания: региональная образовательная программа дошкольного образования/ Р.К. Шаехова. Казань: Магариф-Вақыт, 2016.-191с.

14. Караманенко Т. Н.Мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен курчак театры. -М.: Мәгърифәт.

15.Лебедев Ю. А. Әкият балалар ижаты чыганагы буларак мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре педагоглары өчен кулланма.- М.: ВЛАДОС, 2001.

16. Маханева М.Д. Балалар бакчасында театральләштерелгән дәресләр. - М.: Сфера, 2001.

17.Петрова Т.И., Сергеева Е.Л., Петрова Е.С. балалар бакчасында театральләштерелгән уеннар. - М.: мәктәп матбугаты, 2000.

18. Сорокина Н.Д. Театр курчак дәресләре сценарияләре.- М.: АРКТИ, 2007.
19. Шорыгина Т.А. характеры һәм тойгылары турында әңгәмә. Методик тәкъдимнәр. – М.: Сфера, 2013.
20. Щеткин А. В. “Балалар бакчасында театр эшчәнлегә” М.:Мозаика – Синтез, 2007.
21. Е. В .Лаптева, 1000 скороговорка. М .Ш. Шәймиев.2012 ел

Интернет ресурслары:

http://lit.lib.ru/e/emelxjanowa_o_w/

http://www.rukukla.ru/article/idea/kukolnyi_teatr.htm

<http://jollity.narod.ru/dolls.html>

Кушымта 1
Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның ижади сәләтләрен үстерү мониторингы
(уртанчы төркем)

№ п/п	Критерийлар	0 балл	1 балл	2 балл
1.	Театр сәнгате һәм театральләштерелгән эшчәнлек белән кызыксына			
2.	Театрның төрле төрләре һәм театр һөнәрләре турында гап-гади күзаллаулар бар			
3.	Мәдәният учреждениеләрендә үз-үзен тоту кагыйдәләре турында гап-гади күзаллауга ия			
4.	Театр сәнгатенең төп төшенчәләре турында гап-гади күзаллаулар бар			
8.	Спектакль геройларының хистойгыларын мимика, жестлар, хәрәкәт итә			
9.	Нәфис сөйләмнең интонацион-образлы һәм тел ягыннан чагылучанлыгына ия һәм сәнгать-ижат эшчәнлегенең төрле төрләрендә кулланыла			

Бәяләү системасы:

0 балл-ижади сәләтләрнең түбән дәрәжәсе;

1 балл-ижади сәләтләрнең уртача дәрәжәсе;

2 балл-ижади сәләтләрнең югары дәрәжәдә үсеш алуы.

17-20 балл-ижади сәләтләрнең югары дәрәжәсе;

10-16 балл – ижади сәләтләрнең уртача дәрәжәсе;

10 баллдан түбәнрәк-ижади сәләтләрнең үсеш дәрәжәсе түбән.

Кушымта 2

Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның ижади сәләтләрен үстерү мониторингы (зурлар төркеме)

№ п/п	Критерийлар	0 балл	1 балл	2 балл
1.	Театр сәнгате һәм театральләштерелгән эшчәнлек белән нык кызыксына			
2.	Театрның төрле төрләре һәм Театр һөнәрләре турында белемнәрен белә			
3.	Мәдәният учреждениеләрендә үз-үзене тоту кагыйдәләрен белә			
4.	Театр сәнгатенең төп төшенчәләренә ия			
6.	Театр-уен жиһазлары предметларын атый			
7.	Дәрәс итеп тәкъдимнәр төзи, дәрәс һәм төгәл сүз әйтүгә ирешә.			
8.	Әдәби әсәрнең төп идеясен аңлый (пьесалар). Ижади интерпретирует аның эчтәлегенә			
9.	Нәфис сөйләмнең интонацион-образлы һәм тел ягыннан чагылучанлыгына ия һәм сәнгать-ижат эшчәнлегенең төрле төрләрендә кулланыла			
10.	Персонажларның һәм декорацияләренң эскизларын мөстәкыйль рәвештә булдыра, аларның төрле материаллардан эзерләнүендә фантазиясен күрсәтә			

Бәяләү системасы:

0 балл-ижади сәләтләренң түбән дәрәжәсе;

1 балл-ижади сәләтләренң уртача дәрәжәсе;

2 балл-ижади сәләтләренң югары дәрәжәдә үсеш алуы.

17-20 балл-ижади сәләтләренң югары дәрәжәсе;

10-16 балл – ижади сәләтләренң уртача дәрәжәсе;

10 баллдан түбәнрәк-ижади сәләтләренң үсеш дәрәжәсе түбән.

Кушымта 3 Сентябрь-1 шөгыль

Тема: Театр белән танышу «театральләштерелгән дәрес конспекты»

Максат: Балаларны театр төрләре белән таныштыру, театральләштерелгән эшчәнлеккә кызыксыну уяту.

Бурычлар:

- Балалар сүзлеген активлаштыру, сөйләм культурасын, интонацион төзелешне, диалогик сөйләмне камилләштерү.

- Үз-үзеңне тотуның социаль күнекмәләрен формалаштыру, балаларның ижади активлыгын үстерү өчен шартлар тудыру.

- * Балаларны театрның төрле төрләре (курчак, музыка, балалар, жәнлекләр театры һ.б.) белән таныштыру.

- * Балаларда театр-уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту.

Театрга багышланган материаллар: презентация, рәсемнәр, иллюстрацияләр.

Тәрбияче: Балалар! Мин сезне музейга килергә чакырам. Бүген анда гадәти булмаган экспонатлар күргәзмәсе ачыла. Анда театрлар куела.

Балалар өстәлләр янына килә. Өстәлләрдә бармак, өстәл, бишбармак (бибабо), уенчыктар театры, кашык, яссылык, битлек театры урнашкан.

Тәрбияче: Балалар карагыз эле монда. Сез беләсезме, бу театр ничек атала?

Балалар: Бармак.

Тәрбияче: Дәрес, ә ул шулай дип атала, чөнки бу курчакларны бармакларына кидерәләр һәм спектакльне күрсәтәләр.

Тәрбияче: сез бу курчакларны алырга һәм үз бармакларына киендерә аласыз. Балалар курчаклар ала.

Шундый ук һәр экспонат буенча әңгәмә үткәрелә.

Тәрбияче: әйтегез эле, балалар, сез тагын нинди театрларны беләсез?

Балалар: күлэгә, курчак, оекбаш.

Тәрбияче: ә хәзер мин сезгә безнең демонстрация залына үтәргә һәм театрлар турында презентация карарга тәкъдим итәм.

Балалар экран каршында урындыкларга ярым әйләнеп утыралар. Презентация барышында таныш һәм таныш булмаган театр төрләре буенча фикер алышу бара.

Тәрбияче: безнең музейда экскурсия ахырына якынлаша. Ахырда, Әйдәгез, уйныйбыз уен «Без театр турында нәрсә беләбез?».

Тәрбияче балага туп ыргыта һәм сорау бирә: бала тупны тәрбиячегә, аның соравына җавап биреп, кире кайтара.

Уеннар өчен якынча сораулар:

- Бармакка киенгән театр ничек атала?

-Ни өчен театр өстәл уены дип атала?

-Кайсы театр ярдәмендә спектакльне аяктар белән күрсәтергә була?

-Күлэгә театрында лампа ни өчен кулланыла?

-Нигә кирәк ширма?

-Актерга нәрсә ярдәмендә әйләнергә була?

-Кашыклардагы театр ничек атала?

Сентябрь-2 шөгыл

Тема: «Театр һөнәрләре».

- "Сөйләм үсеш", "социаль-коммуникатив үсеш" мәгариф өлкәләрен интеграцияләү.

- Яшь категориясе: мәктәпкә әзерлек төркеме

- Максат: театрның төрле төрләре турында күзаллаулар формалаштыру һәм театр сәнгәтенә кызыксыну уяту.

1. Белем бирү бурычлары:

- "Танып-белү үсеш" белем бирү өлкәсе-балаларның театр турында белемнәрен киңәйтү, сәнгәтнең бер төре буларак, Буа шәһәре театрлары турында балаларның күзаллауларын киңәйтү;

- Балаларны кайбер театр һөнәрләре белән таныштыру.

- Балаларны театрда үз-үзеңне тоту мәдәнияте белән таныштыру.

- "Сөйләм үсеш" белем бирү өлкәсе: театр терминологиясе (актер, режиссер, яктыртучы, костюмер, гример) белән таныштыруны дәвам итәргә.

- Балалар сөйләмен активлаштыру, диалогик әңгәмә аша актив сүзлеккә яңа сүзләр-төшенчәләр (фойе, софита) кертү;

2. Үсеп килүче бурычлар:

- балаларның күзаллауларын киңәйтү;

- балаларның театр дөнъясына карата танып-белү кызыксынуын үстерү,

3. Тәрбия бурычлары:

- балалар һәм өлкәннәр арасында аралашу культурасын тәрбияләү.

Материал: театр фирмасы, «театр белән танышу» электрон презентация.

Алдан эш: «театр турында " әңгәмә, театр, жәмгыять сурәте төшерелгән фотографияләр карау

- Оркестр белән кем житәкчелек итә? (Дирижер оркестр белән житәкчелек итә, музыкантлар бер ритмда һәм темпта уйнар өчен.)

- Артистларга биюләр нинди һөнәр куя? (хореограф) артистлар чыгышы алдыннан сәхнәдә бик күп репетицияләр уза. Моның өчен театрда махсус заллар бар.

- Ә сез безнең шәһәрдә нинди театрлар барлыгын беләсезме? (үрнәк жаваплар, әгәр сөйләп бирергә һәм гомумиләштерергә кыенсыналар).

- Әйе, менә бу драма театрын карыйбыз. Спектакльләр, пьесалар, драмалар уза торган борыңгы бина бик матур. (слайдлар)

- Бу опера һәм балет театры. Сез ничек уйлыйсыз, нәрсә күрсәтәләр, ул сәхнәдә? (балалар жаваплары)

Тәрбияче:

- Балалар бүген сезнең белән театрга сәяхәт итәбез, анда эшләүчеләр белән танышу өчен, башта берәз ял итәчәкбез.

Тәрбияче:

- Шулай, без сезнең белән театрда. Сез тамашачылар. Спектакльне тамашачылар кайда карый?

- Әйе, тамаша залында. Үз урыннарыгызны алыгыз. Тамашачылар залында

- Нинди һөнәр ияләре безгә үз урыннарын табарга ярдәм итәр?

- Нинди һөнәр ияләре сәхнәдә чыгыш ясый? Ә спектакль кую өчен тагын нинди һөнәр ияләре кирәк? (өстәлгә театр киңлегә куела)

Тәрбияче:

- Карагыз әле нинди кеше, кулына таяк тоткан? Аның турында табышмак тыңлагыз: театр хезмәткәре –Дирижер.

Спектакль белән идарә итүче

Бу дәрәс ... (Режиссер)

Сәхнәдә режиссер сыны куела.

Тәрбияче:

- Режиссер пьесаны сайлай, артистлар ролен дә билгели. Ул артистларны нәрсәгә өйрәтә дип уйлыйсыз?

Балаларның җаваплары.

Тәрбияче:

- Әйе, сәхнә буйлап дәрәс хәрәкәт итү, тамашачылар ишетсен, аңлашылсын, кызыксынып сөйләшү. Тагын бер кат аның һөнәрен атагыз. Матур сүз-режиссер.

Киләсе табышмакны тыңлагыз:

Сәхнәне яктырту өчен –

Яктырткыч кирәк һичшиксез.

Барысы да «ура " да үтсен»

Ут бирә ... (прожектор) .

Шулай булгач, театрда яктырту өчен кем җавап бирә соң?

Балаларның җаваплары.

- Ул-яктырткыч. (яктырту фигурасы куела.)

- Ә аннан башка спектакль яхшы, тоткарлыксыз узачакмы? Нигә?

Балаларның җаваплары

Тәрбияче:

- Әлбәттә, яктырткыч яктылыкны сәхнәгә җибәрә, тамашачыларга актерларны, аларның йөзләрен, күзләрен яхшы күрсен өчен. Хәзер яктырткыч софитны кабызып, сәхнә якты ут белән балкый.

Тәрбияче:

- Тамаша кызыктырак булсын өчен. Рәхмәт сүзләре ишетелде, сәхнәдә бизәлеш кирәк: йорт, агачлар һәм башкалар ... (декорацияләр). Декорацияләр ни өчен кирәк?

Балаларның җаваплары.

Тәрбияче:

-Декорацияләргә рәссам-декораторлар ясый, сәхнәне бизи.

Рәсмиләштерү турында

Чәчтараш,буяу.

Шифоннар да, накладкалар да,
Ябыштыргычлар, битлекләр –
Болар барысы да гримм өчен кирәк.

Рәссам - ... примерга.

- Ә артистлар өчен костюмнар әзерләдем - ... костюмнар.

Пример һәм костюм сыннары кертелә.

- Ә менә актерлар да, рольләрне башкаручылар да, аларның сәхнә кыяфәтен
рәссамнар да, примерлар да, костюмнар да иҗат иткән.

Актерлар сыннары куела.

- Шулай итеп, без бүген сезнең белән спектакльне оештыруда бик күп кешеләр
катнашуын белдек. Әйдәгез, аларны тагын бер кат атыйк: режиссер,
яктыртуучы, пример, костюм, рәссам, актерлар. Аларның барысына да безнең
алкышлар.

Театр! Театр!

Дәрескә йомгак ясау.

- Бүген без сезнең белән нәрсә турында сөйләштек?

- Сез нинди яңалык белдегез? (тәрбияче берничә балага әлеге сорауга җавап
бирергә тәкъдим итә)

- Театр турында тагын нәрсә беләсегез килә?

- Безнең почмакны яңа коллекцияләр белән тулыландырырга тәкъдим итәм.

Мәсәлән, "театр программалары", "театр примеркасы атрибутлары" һәм башка
коллекцияләр.

Сентябрь-3 шөгыль

Тема: «Минем яктылык көзгесе, әйт...»

Максат: балаларда сөйләмнің интонацион чагылышын формалаштыру.

Бурычлар:

- түгәрәкнің һәр катнашучысының ижади потенциалын үстерү;
- өйрәтә белү сурәтләү хисләре файдаланып, тавышы, мимика, ишарә, шәхеснең коммуникатив сыйфатын формалаштыру;
- күмәк эш һәм хезмәттәшлек күнекмәләрен тәрбияләү;

Репертуар: Теремкәй әкиятенән өзек.

Жиһазлар: курчак театры өчен декорацияләр: «Теремкәй», агач, «Теремкәй» спектакленә кереш курчаклар,

Техник чаралар: компьютер, «Теремкәй» әкиятенә презентация.

Дәрес барышы:

1. Оештыру моменты.

Әкияттә кунакта «көй яңгырый»

Тәрбияче: Барыбызга да таныш музыка яңгырады, ул безне чираттагы тапкыр әкияткә кунакка чакыра.

– Бүген без әкият персонажларына кунакка барабыз.

Психологик кәеф

- Сезнең алда берничә зат бар.

– Һәр кеше нинди кәеф белдерә?

Балаларның жавабы (тыныч, шатлыклы, моңсу, йөрәк, елый - елый, канәгатьсез, гажәпләнгән)

- Дәрәскә нинди кәеф сайлаячакбыз?

- Шулай итеп, без дәрәснә яхшы күңелле итеп башлыйбыз. Әмма һәр кәефнең мимикасы безгә дә кирәк булачак.

Тәрбияче: «Күпкүзле» уенын тәкъдим итәм.

Ярымтүгәрәк белән минем йөземә килегез. Һәркем кыса алачак. Кулларында кыса булган кешеләр көзгесе булачак. Көзгегә карап торган кеше шундый сүзләр әйтә: яктым, көзгедәй, әйе, бөтен дәрәслекне сөйлә әле: йөземнең нинди чагылышы бар?». Көзгене чагылдыра, ягъни аңа караучыларның йөзен кабатлый. (балалар чиратлап көзгегә карыйлар һәм ниндидер хис күрсәтәләр, калганнары көзгеләрдә кабатлыйлар)

Тәрбияче: Афәрин. Биремне бик яхшы үтәдегез.

Сентябрь-4 шөгыль

Уен:Без кайда булдык, без айтмибез, э нишлэдек, күрсэтербез»

Балалар кечкенэ төркемнэргэ бүленэ (4-5 кеше), һәм һәр төркем өлкәннэр ярдәмендә нинди дә булса хэрәкәтне (юу, рәсем ясау, жиләк жыю) уйлый. Балалар сюжетны үзләре сайларга һәм алар ничек күрсәтәчәкләре турында сөйләшергә тиеш.

Мондый эзерлектән соң һәр төркем бертуктаусыз үз гамәлләрен күрсәтә. Һәр күрсәтү билгеле бер гыйбарә: «Без кайда идек, без айтмибез, э нишлэдек, күрсэтербез". Тамашачылар иптәшләрен игътибар белән күзәтәләр һәм аларның нәрсә эшләүләрен һәм кайда урнашуларын хәбәр итәләр. Дөрес итеп айткәннән соң актерлар тамашачы була һәм сәхнәгә киләсе төркем чыга.

Бу уеннарның катлаулы варианты да була, үзара ярдәм итүнең төрле юлларын эзли, шундый ук гамәлләр башкара. Мондый уенны оештыру «Бозылган телефон " дагы кебек. Барлык катнашучылар да күзләрен яба, беренче икесеннән тыш, аларның берсе икенчесен күрсәтә (чәчәкләргә су сибә, яки утын кисә, яки туп уйный). Аннары икенче, өченче – дүртенче һ.б. шундый ук йогынтыны күрсәтә. Соңгы бала, бу гамәлне чамалап алырга тиеш.

Октябрь-1 шөгылъ

Сценка

«Ел фасыллары»

Максат: уен формасында төшенчэлэр, балаларның ел фасыллары билгелэре турында белемнэрен ныгыту.

Бурычлар: балаларны предметларны һәм күренешлэрне чагыштырырга, фикерләүне, кызыксынучанлыкны, тапкырлыкны үстерергә, бер-береңә һәм башка кешелэргә дустанә мөнәсәбәт тәрбиялэргә өйрэтү.

Жиһазлар: геройларның костюмнары-кыш, яз, жэй, көз; кәгазь көймэлэр, су белән табак, кәгазьдән ясалган кар бөртеклэре, гөмбэлэр, яфраклар, алма, төймә һәм юкә ярдәмдә сюжет картинкасына беркетелгән, кәрзин; ел фасылының музыкаль озатылуы; "ел фасыллары" шары.

Чараның барышы:

Музыка яңгырый тылсымчы керә:

Тынычлык, балалар! Ут сунде.

Безне алда әкият көтә.

Тылсымлы сәгәтебезне башлыйбыз!

Музыка астында урман карты килә:

Мин, урман карты,

Әкиятлэр сөйлэргә яратам.

Әкияттә генә шулай була,

Барысын да жанлана.

Әкияти кыш көе астында Кыш килә һәм балаларга табышмак әйтә:

Эшем аз түгел,

Мин ак юрган

Бөтен жирне акка күмәм (Кыш)

Кыш: Әйдәгез минем белән уйнарга. Эрегез кар бөртеклэрен.

«Бияләйдә кар бөртеклэре» уены.

Кыш: Миңа бик ошады сезнең белән уйнарга. Менә сезгә моның өчен бүләклэр тапшырам. (**Кыш балаларга кар бөртеклэре бирә**). Алар сезгә кирәк булачак.

Язгы музыка яңгырый һәм яз килә:

Мин бөрелэрне ачам

Яшел яфракларга

Агачлар киенә,

Ә исемем мине... (Яз)

Яз: Ә сез көймэлэр йөздэрергә яратасызмы?

Яз балаларга кәгазь көймэлэр тарата һәм алар аларны табакта йөздэрә башлыйлар.

Яз: Миңа сезнең белән уйнау бик ошады. Мин сезгә бүләклэр бүләк итәм (яз балаларга яшел яфраклар бирә), аларны саклагыз, алар сезгә эле кирәк булачак. Балалар яз белән сабуллашалар.

Музыка астында жэй дә уяна:

Миңа сезнең өчен жылылык кызганыч түгел,

Көнъяктан мин эсселек белән килдем.

Таныдыгызмы мине ? (Жэй)

Жэй: Эйдэгез, күбэлэклэргэ эверелик.

Балалар жэй көнө музыка астында хэрэкэтлэрне кабатлап биилэр.

Жэй: Ничек безгэ күңелле. Менэ сезгэ минем бүлэклэгем. (Жэй балаларга күбэлэклэр бүлэк итэ). Алар сезгэ кирэк булачак.

Музыка астында көз керэ:

Мин уңыш китерэм,

Кырларны янадан чэчэм,

Кошларны көньякка жибэрэм,

Агачларны сарыдан киендерэм.

Тик чыршылар һәм наратларга кагылмыйм,

Мин-матур сары... (Көз)

Көз: Менэ минем кэрзин. Уңыш жыярга ярдәм итегез эле .

"Уңыш жый" уены (балалар гөмбэ, алма, жилэк-жимеш һәм рәсемнэр төшерэ)

Көз:

Ярдэмегез өчен рэхмэт сезгэ! Моңың өчен минем бүлэгем сезгэ. (Көз балаларга сары яфраклар бирэ). Бик тиздэн алар сезгэ кирэк булачак.

Кыш, Яз, Жэй һәм Көз ярдэмендэ кар бөртеклэрен, яшел яфракларны, күбэлэклэрне, сары яфракларны шарга куялар. Шар өскэ күтэрелэ, балалар экият геройлары белэн сабуллашалар.

Октябрь-2 шөгылъ

Марионеткалар театры белән танышу

Театр ярдәмендә бала дөнъяны акыл белән генә түгел, йөрәк белән дә таний һәм әйләнә-тирә дөнъяга үз карашын белдерә.

Курчак театры! Балалар бу сүзләрне ишеткәч, күзләрендә шаян очкыннар яна, күнелле көлү ишетелә, балалар йөрәге мөгжиза алдыннан шатлана.

Марионеткалар театры беркемне дә битараф калдыра алмый, сабиймы ул әллә өлкәннәрме. Тәрбияче яки ата-ана бала белән курчак-марионеткалар ярдәмендә аралашканда, балалар йөрәге һәр сүзне сеңдерә. Бала «жанлы» уенчыкка ышана, аның белән аралаша башлый һәм курчакның «соравын»ясарга омтыла.

Шуңа күрә тәрбиячеләр кулындагы курчак балаларны тәрбияләү һәм укыту эшендә алыштыргысыз ярдәмче була ала. Курчак белән эшлэгәндә, аның өчен сөйлэгәндә, бала башкача әйләнә-тирә чынбарлыкка һәм үзенә карый.

Халык декоратив-гамәли сәнгате белән бергә эшләү баланы баета, үз халкы өчен горурлык, аның тарихына һәм мәдәниятенә карата кызыксыну тәрбияли. Халык ижаты матурлыгын танып, бала уңай эмоцияләр кичерә, аның нигезендә тирәнрәк хисләр: шатлык, соклану туа.

Образлы тамашалар, фикерләү, карашлар барлыкка килә. Болар барысы да балаларда кабул ителгән матурлыкны тапшырырга, аларга ошаган халык-гамәли сәнгать предметларын сурәтләргә омтылыш тудыра, ижади активлык үсә, эстетик хисләр һәм сәнгать төме формалаша. Балаларның төрле сәнгать һәм интеллектуаль сәләтләре формалаша.

Октябрь-3 шөгылъ
Марионетка театрында уйныйбыз

«Төлке һәм куян» әкиятә

Максат: балаларның ижади сәләтләрен үстерү һәм тәрбияләнүчеләрнең үз хистойгыларын халыкка житкерү теләгенә ярдәм итү.

Бурыч:

Балаларның эмоциональ өлкәсен баету

Үстерергә воображение һәм фантазию;

Балаларны марионеткалар белән таныштыру, аларны аңлату, алар белән идарә итү;

Курчакларның сәнгать үзенчәлекләрен эзләргә, импровизацияләр төзегәндә алар белән идарә итә белүне үстерергә;

Музыка дәресләрендә балалар шулай ук житез курчак-марионетка белән идарә итәләр, әкият персонажлары исемнән музыкаль әсәрләр жырлылар һәм музыка астында курчак-марионетка белән хәрәкәт итәләр.

Булган, ди, Төлке белән Куян. Төлке боздан, Куян кайрыдан өй салганнар.

Матур яз житкән—Төлкенең өе эрегән дә аккан, ә Куяның өе һаман шул килеш калган.

Менә Төлке кунып чыгарга Куяннан рөхсәт сораган. Ә соңыннан Куяны үзен куып чыгарган. Куян елый-елый бара икән. Аңа Эт очраган:

— һау-һау-һау! Куян, нигә елыйсың?—дигән аңа Эт.

— Нигә еламаска?! Минем өем кайрыдан, төлкенең өе боздан салынган иде.

Төлке миннән кунып чыгарга гына рөхсәт сораган иде, соңыннан үземне куып чыгарды,— дигән Куян.

— Елама, Куян! Мин аны куып чыгарымын,— дигән Эт. Алар өй янына килгәннәр. Эт өрә башлаган:

— һау-һау-һау! Төлке, чык, бар кит! Ә төлке аларга мич башыннан:

— Балта кайрыйм, пычак кайрыйм, сикереп төшәрмен дә өзгәләп ташлармын,— дигән.

Эт курыккан да чыгып качкан.

Куян елый-елый тагын юл буйлап китеп барган. Аңа Аю очраган:

— Нигә елыйсың, Куян?

— Ничек еламаска?! Минем өем кайрыдан, Төлкенең өе боздан салынган иде.

Төлке миннән кунып чыгарга гына рөхсәт сорады, соңыннан үземне куып чыгарды,— дигән Куян.

— Елама, Куян,— дигән Аю,— мин аны куып чыгарымын.

— Юк, куа алмассың шул! Эт барган иде, куып чыгара алмады, син дә куа алмассың,— дигән Куян.

— Юк, куармын!—дигән Аю.

Аю белән Куян кайры өйгә киткәннәр.

— Төлке, бар чыгып кит! — дип акырып жибәргән Аю. Ә Төлке аларга мич башыннан:

— Мич башында балта кайрыйм, пычак кайрыйм, сикереп төшәрмен дә өзгәләп ташлармын! — ди икән.

Аю курыккан да китеп барган.

Куян елый-елый тагын киткән. Юлда аңа Үгез очраган.

— Нигә елыйсың, Куян?—дигән Үгез.

— Ничек еламаска?! Минем өем кайрыдан, Төлкенең өе боздан салынган иде. Төлке миннән кунып чыгарга гына рөхсәт сораган иде, соңыннан үземне куып чыгарды,— дигән Куян.

— Әйдә, Куян, киттек, мин аны куып чыгарырман,— дигән Үгез.

— Юк, Үгез, куа алмассың. Эт куды, чыгара алмады, Аю куды, чыгара алмады, син дә куып чыгара алмассың,— дигән Куян.

— Юк, куармын!—дигән Үгез.

Алар өй янына килгәннәр. Үгез үкереп жибәргән:

— Бар, Төлке, чыгып кит!—дигән. Ә Төлке аларга мич башыннан:

— Мич башында балта кайрыйм, пычак кайрыйм, сикереп төшәрмен дә өзгәләп ташлармын! — дигән.

Үгез курыккан да йөгереп качып киткән.

Куян елый-елый тагын киткән, элеккедән дә каты елый икән бу. Аңа жилкәсенә чалгы салган этәч очраган.

— Кикри-күк! Нигә елыйсың, Куян?—дигән Этәч.

— Ничек еламаска?! Минем өем кайрыдан, Төлкенең өе боздан салынган иде. Төлке миннән кунып чыгарга гына рөхсәт сораган иде, соңыннан үземне куып чыгарды,— дигән Куян.

— Әйдә киттек, мин аны куып чыгарырман,— дигән Этәч.

— Юк, Этәч, куа алмассың! Эт барды, куа алмады, аю барды, куа алмады, Үгез куды, куа алмады, син дә куа алмассың, — дигән Куян.

— Юк, куармын! — дигән Этәч.

Алар өй янына барып житкәннәр. Этәч тәпиләре белән тибенгән, канатлары белән кагынган:

— Кикри-кү-ү-к!

Жилкәмдә чалгы китерәм,

Төлкене чабып үтерәм!

Тиз төш, Төлке, мич башыннан,

Хәзер үк чыгып кит моннан! — дигән Этәч.

Төлке моны ишеткәч, бик курыккан һәм:

— Хәзер, аягыма гына киям...— дигән.

— Кикри-кү-ү-к!

Жилкәмдә чалгы китерәм, Төлкене чабып үтерәм! Тиз төш, Төлке, мич башыннан, Хәзер үк чыгып кит моннан! — дип, тагын да ныграк кычкырган.

— Тунымны гына киям,— дигән Төлке. Этәч өченче тапкыр кычкырган:

— Кикри-кү-ү-к!

Жилкәмдә чалгы китерәм, Төлкене чабып үтерәм! Тиз төш, Төлке, мич башыннан, Хәзер үк чыгып кит моннан!

Төлке өйдән чыгып качкан. Этәч белән Куян өйдә бергә рәхәт-рәхәт тора башлаганнар. Әле дә булса торалар, ди, алар.